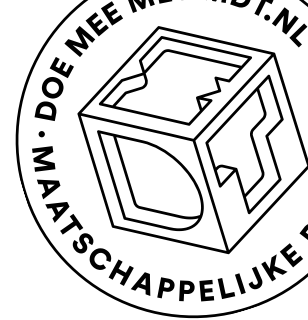

Ontmoetingen

Binnen MDT

Impact Centre Erasmus

Samenwerking Impact Centre Erasmus en MDT

Impact Centre Erasmus doet onderzoek naar MDT in opdracht van het ministerie van OCW. Binnen dit onderzoek zet Impact Centre Erasmus in op het verkrijgen van inzicht in de impact van MDT, het waar mogelijk onderbouwen van de effectiviteit van MDT en op het versterken van het lerend vermogen van het MDT-netwerk. Hiermee is onderzoek dienend aan de uitvoering om zowel de verantwoording naar de Tweede Kamer (*to prove*) alsook iteratief en in co-creatie te leren hoe het programma te verbeteren (*to improve*).

Colofon

Ontmoetingen binnen MDT

David van de Velde & Marit Schouten

Uitgave van: Impact Centre Erasmus, Rotterdam, 4 oktober 2023. In opdracht van programma MDT.

Aanleiding

De Maatschappelijke Diensttijd (MDT) kent drie pijlers: **talentontwikkeling**, **iets doen voor een ander of de samenleving** en **ontmoetingen**. Elk van deze drie pijlers moet aanwezig zijn in ieder individueel MDT-traject. Voor de drie pijlers van MDT is de behoefte tweeledig. Ten eerste is er behoefte aan handvatten over de waarde die MDT kan hebben voor die verschillende pijlers (*to prove*). Ten tweede is er ook behoefte aan handvatten over hoe de waarde van MDT versterkt kan worden (*to improve*). Deze rapporten over de drie pijlers geven tevens voeding om de visie op de pijlers aan te scherpen.

De volgende stelling staat centraal in dit rapport: **MDT faciliteert betekenisvolle ontmoetingen**

- De pijler ontmoetingen heeft tot doel dat jongeren hun leefwereld en netwerk vergroten¹.
 - In de context van MDT wordt vaak gesproken over ontmoetingen 'buiten de eigen leefwereld', waarmee wordt bedoelt: ontmoetingen die plaatsvinden met mensen van andere achtergrond, leeftijd of opleidingsniveau.
 - Binnen MDT kunnen diverse soorten ontmoetingen plaatsvinden.
 - Jongeren kunnen andere deelnemende jongeren ontmoeten binnen MDT
 - Jongeren kunnen diverse mensen van de MDT projectorganisatie ontmoeten (trainers, oud-deelnemers, coaches, begeleiders)
 - Jongeren kunnen andere mensen ontmoeten omdat ze via het MDT traject iets doen voor een ander of de samenleving (bijvoorbeeld: eenzame ouderen)
- In dit document wordt gekeken wat we al weten over de **effecten van ontmoetingen**, hoe **ontmoetingen van betekenis** kunnen zijn en **op welke manieren** deze betekenisvolle ontmoetingen tot stand gebracht kunnen worden.

¹ Afkomstig uit: MDT doelstellingen, indicatoren en streefwaarden.pdf

Inhoud

Om inzicht te geven in de rol die MDT kan spelen in het faciliteren van betekenisvolle ontmoetingen worden de volgende elementen besproken:

1. Ontmoetingen in het algemeen	pag. 5-9
2. Ontmoetingen om het welbevinden te bevorderen	pag. 10-12
3. Ontmoetingen om het sociale contact te bevorderen	pag. 13-16
4. Ontmoetingen om het sociaal kapitaal te versterken	pag. 17-21
5. Ontmoetingen binnen MDT	pag. 22-30
6. Conclusie en vervolg	pag. 31-36

Ontmoetingen in het algemeen

Wat kunnen we zeggen over 'ontmoetingen' in het algemeen?

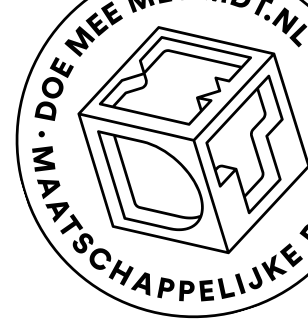

Definitie ontmoeting

- Ontmoeting, het is een bekende term, maar een eenduidige definitie ervan is lastig te formuleren. Definities van ontmoetingen zijn doorgaans behoorlijk breed.
 - In de Van Dale wordt een ontmoeting als volgt gedefinieerd: *"toevallig tegenkomen/toevallig samenkomen, of opzettelijk samenkomen"*. Hieruit blijkt dus dat ontmoetingen zowel toevallig als opzettelijk kunnen plaatsvinden.
 - Blonk et al. (2019)¹ spreekt van een ontmoeting wanneer mensen gedurende een bepaalde tijd samen met iets bezig zijn of iets beleven.
 - Sun, Harris en Vazire (2020) geven geen definitie van ontmoetingen, maar geven aan dat er veel verschillende type ontmoetingen bestaan.
- Een eenduidige definitie ontbreekt omdat ontmoetingen op vele manieren variëren: (Sun, Harris & Vazire, 2020)
 - Ontmoetingen kunnen kort en eenmalig zijn, of structureel en frequent
 - Ontmoetingen kunnen tussen bekenden en tussen onbekenden plaatsvinden
 - Ontmoetingen kunnen veel verschillende uitkomsten hebben, bijvoorbeeld: ontspanning, verrijking, etc.
- Een ontmoeting zelf is vaak niet een op zichzelf staand doel. In veel gevallen worden ontmoetingen gebruikt als middel om een ander doel te bereiken, zoals het vergroten van iemands netwerk. (Van Wonderen & Felten, 2020)
 - Afhankelijk van het doel kan een ontmoeting 'betekenisvol' zijn, dit houdt simpelweg in dat de ontmoeting bijdraagt aan een specifiek, vooraf gedefinieerd doel.
 - Er bestaat dus niet zoiets als 'dé betekenisvolle ontmoeting': een ontmoeting krijgt haar betekenis door het doel van de ontmoeting.
- In dit rapport wordt verder ingezoomd op dit concept **betekenisvolle ontmoetingen**, zijnde ontmoetingen die bijdragen aan een bepaald doel.

¹ Dit betreft een literatuurstudie waarin 52 studies over ontmoetingen zijn bestudeerd. De focus van de studie lag op ontmoetingen tussen vrijwilligers en begunstigen

Ontmoetingen: meer ≠ betekenisvoller

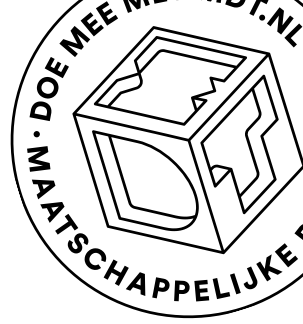
- Hoe komen die betekenisvolle ontmoetingen vervolgens tot stand? In de praktijk wordt regelmatig uitgegaan van het ‘trickle down perspectief’ om deze ontmoetingen te creëren (Blonk et al., 2019)
- **Trickle down principe:** De term komt uit de economie en behelst het idee dat effecten doorsijpelen, bv. welvaart druppelt naar beneden van rijkere naar armere burgers. Deze aanname van doorwerking is ook terug te zien als het gaat om betekenisvolle ontmoetingen. Twee aannames staan centraal als het gaat om ontmoetingen binnen het *trickle down* perspectief:

1. HOE MEER ONTMOETINGEN,
HOE BETEKENISVOLLER

2. HOE INTENSIEVER HET CONTACT,
HOE BETEKENISVOLLER

- Dit leidt tot het idee dat als er maar veel, en intensieve ontmoetingen plaatsvinden, dit vanzelf leidt tot positieve effecten zoals het verbeterde welbevinden of dat mensen hun sociaal kapitaal uitbreiden.
- In de praktijk blijkt dit *trickle down* principe niet te functioneren. Zo kunnen ontmoetingen juist ook negatieve effecten hebben en blijkt de logica van ‘hoe meer ontmoetingen/ hoe intensiever het contact, hoe beter’ niet op te gaan:
 - Goedbedoelde georganiseerde ontmoetingen tussen verschillende groepen kunnen vooroordelen en stereotypen bevestigen in plaats van doorbreken. (Lichterman, 2005)
 - Ook kan een ontmoeting weinig nut hebben door sociaal wenselijk gedrag. Dat houdt in dat mensen zich aanpassen om de situatie soepel te laten verlopen, maar hebben stiekem een andere mening. (bijvoorbeeld: een deelnemer van een maatjesproject kan ontevreden zijn over het contact met zijn/haar maatje, maar het contact toch aanhouden uit beleefdheid) (Blonk, et al., 2019)
 - Zeker voor kwetsbare jongeren blijkt dat intensieve vormen van contact vaak niet haalbaar zijn, terwijl ‘lichtere’ vormen van contact dan juist van betekenis kunnen zijn. (Blonk, et al., 2019)

Werkzame elementen voor betekenisvolle ontmoetingen

- Er is niet één goede manier om te zorgen voor betekenisvolle ontmoetingen. Wat helpt is om een aantal werkzame elementen¹ te borgen rondom een ontmoeting. Door deze werkzame elementen te integreren vergroot je de kans op betekenisvolle ontmoetingen. (Blonk et al., 2019)
- In het rapport van Blonk (2019) zijn de volgende werkzame elementen onderscheiden:
 - **Toegankelijkheid:** Een project moet toegankelijk zijn voor de beoogde groepen. Heb dus oog voor barrières die belemmerend kunnen werken voor de beoogde groepen, zoals taal(gebruik), tijdstippen, bereikbaarheid, kosten, etc. Ook al zeg je op papier dat iedereen welkom is, dan kan dat door sommigen niet zo ervaren worden.
 - **Spanningen & Risico's:** Er moet oog zijn voor mogelijke spanningen of risico's van ontmoetingen tussen verschillende groepen. Dit kan bijvoorbeeld door tijdens intake gesprekken met deelnemers aan een ontmoeting in gesprek te gaan over spanningen die zij ervaren.
 - **Vormen van contact:** Er moet oog zijn voor de waarde van zowel licht als intensief contact. Het is onjuist om te denken dat ontmoetingen altijd intensief en langdurig moeten zijn. Ook vluchtige ontmoetingen kunnen waardevol zijn.
 - **Afstemmen op doelgroep:** Stem de ontmoeting en het doel van de ontmoeting goed af op de mogelijkheden en belemmeringen van de doelgroep(en) die bij de ontmoeting betrokken zijn. Het is belangrijk om een duidelijke haalbare doelstelling met betrekking tot ontmoetingen op te stellen, want een te hoog gegrepen doelstelling kan leiden tot negatieve ervaringen

Dus, in plaats van te vertrouwen op het 'trickle down principe', is het nodig om deze werkzame elementen te borgen bij ontmoetingen zodat ontmoetingen een positieve uitwerking kunnen hebben.

¹ Werkzame elementen zijn onderdelen van een interventie die eraan bijdragen dat het doel van een interventie behaald wordt (Bouwman & van Tilburg, 2020)

De doelen van een ontmoeting

De betekenis van een ontmoeting is afhankelijk van het doel wat je ermee hebt. In de literatuur komen 3 doelen, die ontmoetingen kunnen hebben, regelmatig terug:

1. Ontmoetingen die primair bijdragen aan het **welbevinden** van individuen.

2. Ontmoetingen die het **sociaal contact** bevorderen tussen mensen van verschillende etnische, culturele en religieuze achtergronden, als manier om de sociale cohesie te bevorderen en spanningen tussen groepen te verminderen.

3. Ontmoetingen die bijdragen aan het vergroten van het **sociaal kapitaal** van mensen.

Deze drie doelen sluiten elkaar niet uit, en kunnen elkaar in de praktijk soms overlappen. Bijvoorbeeld ontmoetingen die het sociaal contact tussen mensen bevorderen, dragen mogelijk ook bij aan het welbevinden. Het is namelijk bekend dat het hebben van mensen waarop je kunt terugvallen een positief effect kan hebben op het welbevinden. (Blonk et al., 2019)

In de volgende slides worden deze drie doelen verder uitgewerkt. Er wordt aangegeven wat het doel precies inhoudt, daarnaast wordt beschreven op welke manier dit soort ontmoetingen gestimuleerd kunnen worden. Nadat alle drie de doelen zijn besproken wordt vervolgens een korte samenvatting gegeven van de drie doelen.

Doelen van ontmoetingen

**1. Ontmoetingen
om het welbevinden te bevorderen**

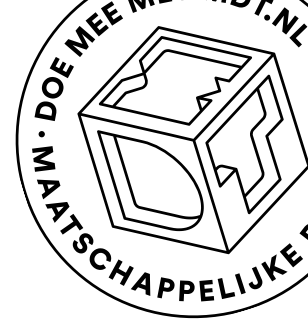

Overzicht

Doel 1. Ontmoetingen om het welbevinden te bevorderen

- Het rapport *'wat is een betekenisvolle ontmoeting?'* (Blonk et al., 2019) gaat vooral in op ontmoetingen met als doel het welbevinden van individuen verbeteren.
 - Met welbevinden bedoelen we de mate waarin iemand zich tevreden voelt over zijn/haar leven. (NJI, 2022)
- Ontmoetingen kunnen op verschillende manieren bijdragen aan een verbetering van het welbevinden van individuen. Hieronder worden deze verschillende manieren benoemt en uitgelegd (Blonk, et al., 2019):
 - **Steun:** Ontmoetingen kunnen het welbevinden bevorderen doordat ontmoetingen kunnen leiden tot ervaringen van (emotionele) steun. Zo kan het steunend zijn om ervaringen te delen, of afleiding te hebben.
 - **Van betekenis zijn voor iemand:** Wanneer je door ontmoetingen iets kunt betekenen voor een ander heeft dit een positieve uitwerking op je zelfbeeld.
 - **Plezier en ontspanning:** Plezier en ontspanning via ontmoetingen zorgen voor verlichting van verantwoordelijkheden, zorgen of onzekerheden.
 - **Verrijking:** Ontmoetingen kunnen het welbevinden ook bevorderen doordat ze kunnen leiden tot een vorm van horizon verbreding of ontwikkeling. Door een ontmoeting kan een persoon in aanraking komen met een ander perspectief, een andere ervaring opdoen of andere vaardigheden ontwikkelen.
 - **Ergens bij horen:** Ontmoetingen kunnen ook bijdragen aan het gevoel ergens bij te horen. Dit heeft vervolgens een positieve uitwerking op het welbevinden.
- Deze vijf manieren hoe een ontmoeting kan bijdragen aan het welbevinden kunnen in combinatie voorkomen.
- Er kan een verschil zijn tussen de ervaring van twee mensen in een ontmoeting. Wellicht ervaarde de ene persoon vooral steun, terwijl een ander persoon vooral het gevoel kreeg door de ontmoeting ergens bij te horen.

De manieren waarop ontmoetingen kunnen bijdragen aan het welbevinden kunnen tegelijkertijd ook een negatief effect op het welbevinden hebben. Wanneer een ontmoeting bijvoorbeeld niet op gelijkwaardigheid berust kan het voorkomen dat de ontvangen steun niet worden geaccepteerd. Of voor het 'van betekenis zijn' een risico wat hierin bestaat is dat mensen zichzelf voorbijlopen omdat ze van betekenis kunnen zijn voor een ander.

Werkzame elementen

Doel 1. Ontmoetingen om het welbevinden te bevorderen

De verschillende manieren waarop ontmoetingen kunnen bijdragen aan het vergroten van welbevinden hebben elk een specifiek werkzaam element. In de manier van bijdragen dient extra zorg gedragen te worden voor goede borging van het werkzame element om het welbevinden te bevorderen. (Blonk, 2019)

Type bijdrage	Werkzaam element	Uitleg	Voorbeeld
Steun	Wederkerigheid	Om ervoor te zorgen dat steun bijdraagt aan het welbevinden is het belangrijk dat er sprake is van wederkerigheid. Beide betrokkenen in een ontmoeting moeten op gelijke hoogte staan en elkaar kunnen steunen.	In het geval van vrijwilligerswerk is het belangrijk dat de hulpgever zelf ervaren dat zij ook veel aan het contact ontlene
Van betekenis zijn voor iemand	Begrenzing	Het is belangrijk om de verwachtingen van ontmoetingen duidelijk te begrenzen zodat het risico wordt beperkt dat mensen zichzelf voorbijlopen in het 'van betekenis zijn'.	Wanneer er een goede klik is tussen twee mensen is het vaak belangrijk om dat contact in een bepaalde mate te beperken. Het is wel van belang dat dit door beide personen geaccepteerd wordt.
Plezier en ontspanning	Houvast	Sommige mensen weten niet goed hoe om te gaan met sociale situaties. Dat kan leiden tot onzekerheid. Het is daarom belangrijk om houvast te bieden, bijvoorbeeld door concrete activiteiten te bedenken die mensen samen kunnen doen.	Je kunt houvast bieden doordat mensen bekenden kunnen meenemen naar een sociale situatie of door mensen concrete taken te geven die ze kunnen uitvoeren, hiermee kunnen ze zichzelf een houding geven.
Verrijking	Gelegenheid tot terugtrekken	In dit kader kunnen mensen soms teveel informatie en nieuwe inzichten opdoen, daarom is het belangrijk dat deelnemers van een ontmoeting ook ruimte hebben om zich terug te trekken en te reflecteren op een ontmoeting.	Deelnemers moeten de gelegenheid en ruimte hebben om zich even terug te trekken als sociale ontmoetingen erg spannend zijn of even teveel worden.
Ergens bij horen	Afstemming	Een risico wanneer men via ontmoetingen probeert te stimuleren dat mensen het gevoel hebben ergens bij te horen is: uitsluiting. Het is daarom belangrijk om mogelijke belemmeringen om deel te nemen aan een ontmoeting weg te nemen.	Voor sommige doelgroepen is het bijvoorbeeld belangrijk je flexibel op te stellen en ze niet om stipt 14:00 te verwachten.

Doelen van ontmoetingen

2. Ontmoetingen om het sociale contact te bevorderen

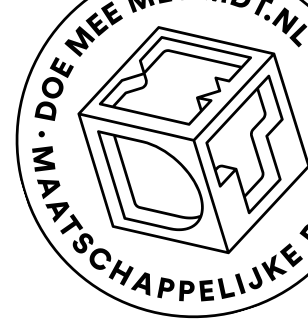

Overzicht

Doel 2. Ontmoetingen om het sociale contact te bevorderen

- Ontmoetingen kunnen als doel hebben om het **sociale contact te bevorderen** tussen mensen van, bijvoorbeeld, verschillende etnische en culturele achtergrond, leeftijd, opleidingsniveau. Op deze manier kan de sociale cohesie vergroot/versterkt worden.
- Verschillende onderzoeken (Tropp et al., 2022; Mayblin et al., 2016) tonen één centrale manier waarop ontmoetingen kunnen bijdragen aan het bevorderen van sociaal contact: Door het stimuleren van **intergroup contact**. Dat wil zeggen: door ontmoetingen te organiseren/faciliteren tussen jongeren (of andere doelgroepen) uit verschillende groepen. (Tropp et al., 2022)
- Binnen dit *intergroup contact* is het soms nodig om een specifieke focus te hebben op het wegnemen van **vooroordelen** (Mayblin et al., 2016). Vooroordelen kunnen een belemmering vormen in het aangaan van sociale interactie. (Everett & Onu, 2013)
 - Vooroordelen zijn negatieve evaluaties, overtuigingen, gevoelens of intenties richting anderen vanwege het feit dat ze horen bij bepaalde sociale groepen. Deze vooroordelen beïnvloeden sociale ervaringen en dragen bij aan spanningen tussen groepen en sociale uitsluiting (Tropp et al., 2022)
 - Deze vooroordelen kunnen sociaal contact ernstig belemmeren want negatieve overtuigingen en gevoelens maken sociaal contact doorgaans ineffectief, terwijl wanneer mensen zich comfortabel en niet angstig voelen is sociaal contact doorgaans juist wel effectief. (Everett & Onu, 2013)

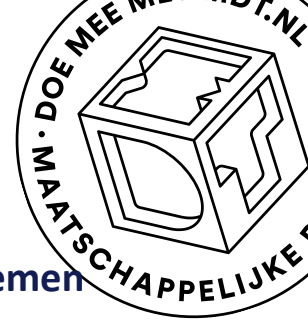
Werkzame elementen (algemeen)

Doel 2. Ontmoetingen om het sociale contact te bevorderen

- Om ontmoetingen tot stand te laten komen die bijdragen aan het bovengenoemde doel is het belangrijk om onderstaande 'werkzame elementen' terug te laten komen binnen ontmoetingen. Hiermee wordt de kans op positieve uitkomsten van het sociaal contact vergroot.¹
 - **Gelijke status tussen groepen creëren ten tijde van het contact moment:** Het is belangrijk dat tijdens een contactmoment duidelijk is dat verschillende groepen gelijke status hebben. Dat wil zeggen dat verschillende groepen allemaal gewaardeerd en gerespecteerd worden. (Tropp et al., 2022)
 - **Samenwerking tussen groepen:** Vanuit onderzoek blijkt vaak dat onderlinge samenwerking een goede manier zijn om betekenisvolle ontmoetingen te laten plaatsvinden tussen leden van verschillende groepen. Onderlinge samenwerking functioneert goed omdat het leidt tot empathie en het innemen van andermans perspectief. (Grapin et al., 2019)
 - **Samenwerken aan gezamenlijke doelen:** Binnen die samenwerking tussen groepen is een werkzaam element om die groepen te laten werken aan gezamenlijke doelen. Dit vergroot de kans dat leden van verschillende groepen empathie voor elkaar ontwikkelen en elkaars perspectief leren kennen. (Tropp et al., 2022)
 - **Steun vanuit institutionele autoriteiten, normen en gewoonten:** Wanneer jongeren ervan overtuigd zijn dat degene die hen 'leiden' zoals docenten of jongerenbegeleiders steun hebben voor ontmoetingen tussen jongeren van verschillende sociale groepen vergroot dit de kans dat ontmoetingen daadwerkelijk waardevol zijn.

Concluderend: Het is niet toereikend om mensen van verschillende achtergronden/groepen in dezelfde ruimte te zetten. Bewuste aandacht en zorg zijn nodig om betekenisvolle ontmoetingen te organiseren. Enkel op deze manier krijgen verschillende groepen kansen om betekenisvolle en duurzaam contact te hebben met andere groepen.

¹ Bovenstaande werkzame elementen komen uit een overzichtartikel waarin verschillende onderzoeken naar het stimuleren van contact tussen groepen. Een deel van deze onderzoeken hebben plaatsgevonden binnen de schoolcontext omdat dit vaak een plek is waar verschillende jongeren elkaar kunnen ontmoeten. Binnen deze schoolcontext worden vervolgens verschillende interactiemomenten georganiseerd tussen deze verschillende jongeren. Hierin zitten voldoende overeenkomsten met veel MDT-projecten waardoor onderstaande werkzame elementen ook relevant kunnen zijn binnen MDT.

Werkzame elementen (vooroordelen)

Doel 2. Ontmoetingen om het sociale contact te bevorderen tussen verschillende mensen en vooroordelen weg te nemen

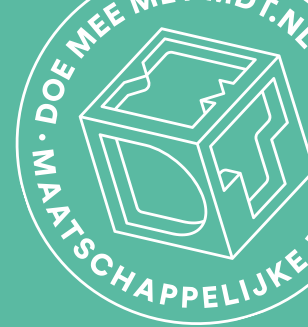
- Om sociaal contact te bevorderen tussen verschillende mensen door middel van ontmoetingen is het soms belangrijk om specifiek in te zetten op het verminderen/ wegnemen van vooroordelen

Dit inzicht pleit ervoor om, wanneer vooroordelen sterk aanwezig zijn, hier specifiek aandacht aan te besteden omdat deze vooroordelen de positieve effecten die sociaal contact kunnen hebben anders ongedaan maakt.

- Om vooroordelen te verminderen moeten verschillende groepen met elkaar in contact komen. Om ervoor te zorgen dat deze contactmomenten er ook toe kunnen leiden dat vooroordelen verminderen is het belangrijk om onderstaande werkzame elementen in ogenschouw te nemen: (Felten, 2016)
 1. **Werk aan empathie** – Empathie is een belangrijk werkzaam element voor het succes van interventies om vooroordelen/ stereotypingen te verminderen. Door empathie kan men zich beter in elkaar inleven.
 - Een belangrijk startpunt voor empathie is het verbeteren van het zelfbeeld van deelnemers: Een positieve kijk op een andere groep in de samenleving kan alleen ontstaan als je zelf een positief zelfbeeld hebt. Bij een laag zelfbeeld blijkt het nemen van een ander perspectief geen effect te hebben op het verminderen van vooroordelen, terwijl dit bij een hoog zelfbeeld wel zo is. (Felten et al., 2015)
 2. **Voorkom 'intergroep anxiety'** – Wanneer mensen in contact komen met mensen die duidelijk tot een andere groep behoren kan dit tot angst en spanning leiden. Dit kan belemmerend werken voor het creëren van wederzijds begrip en respect.
 3. **Zorg voor 'gradatieverschillen' om subtyping te voorkomen** – Subtyping houdt in dat er een subcategorie wordt gemaakt voor leden van een groep die niet voldoen aan het stereotype beeld, zij vormen dan de 'uitzondering op de regel' (bijvoorbeeld: jij bent tenminste wel een leuke nieuwkomer, maar al die anderen niet). Het stereotype beeld van de hele groep blijft dan wel in stand. Dit kan voorkomen worden door een diverse groep, zodat de diversiteit van de outgroup duidelijk wordt.

Doelen van ontmoetingen

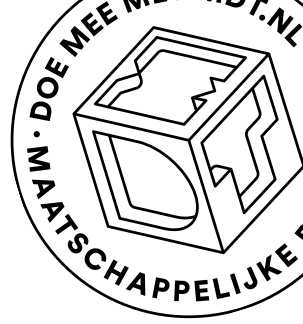
3. Ontmoetingen om sociaal kapitaal te versterken

Overzicht

Doel 3. Ontmoetingen om sociaal kapitaal te versterken

- Ontmoetingen kunnen ook het doel hebben om sociaal kapitaal te versterken. Sociaal kapitaal heeft betrekking op sociale verbanden van mensen en groepen en de hulpbronnen die zij daaruit weten te mobiliseren. (CBS, 2022)
 - Het in staat kunnen zijn om mensen en hulpbronnen te mobiliseren vanuit je netwerk geeft je doorgaans meer kansen in de samenleving. Zo kan een netwerk helpen met het vinden van een baan/ carrière, heeft het een positieve invloed op de gezondheid of kun je via een netwerk beschikken over meer financiële middelen. (Ferlander, 2007)
- Sociaal kapitaal bestaat uit verschillende elementen:
 - Een eerste belangrijk element van sociaal kapitaal is **vertrouwen**. Dat vertrouwen kan zijn tussen mensen, vertrouwen in maatschappelijke organisaties (zoals politie, of de rechterlijke macht) en in politieke instituten (zoals de 2^e kamer). (Krishna, 2000; CBS, 2011)
 - Het tweede element waaruit sociaal kapitaal is opgebouwd is **participatie**. Participatie gaat over de deelname aan informele en formele verbanden. Dit gaat dus over het aantal sociale contacten dat mensen hebben. Die sociale contacten kunnen plaatsvinden tussen mensen onderling, maar ook tussen mensen en maatschappelijke organisaties en met de overheid. (CBS, 2011; Guillen, Coromina & Saris, 2011)
- Het SCP heeft binnen Nederland voor zes verschillende sociale groepen in kaart gebracht hoe onder anderen hun sociaal kapitaal eruit ziet.
 - Hieruit komt naar voren dat de score van de laagste twee sociale groepen rond de 25/30% lager ligt ten opzichte van de hoogste groepen. Dit zijn de groepen: 'de onzeker werkenden' en het 'precariaat' (SCP, 2021). Dat houdt in dat deze lagere sociale groepen minder contact hebben met familie, vrienden etc. En ook minder mensen kennen met wie zij zaken kunnen bespreken, of die hen zouden kunnen helpen.

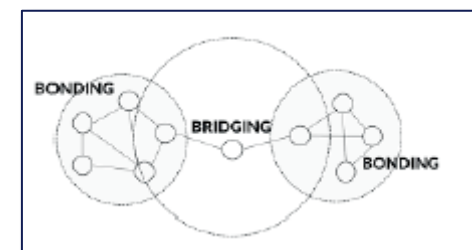
Sociaal kapitaal bevorderen

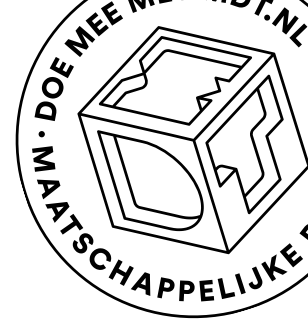
Doel 3. Ontmoetingen om sociaal kapitaal te bevorderen

- Wanneer je sociaal kapitaal wilt versterken door middel van ontmoetingen dan is het belangrijk om je te richten op het bevorderen van **vertrouwen** en (succesvolle) **samenwerking**.
- In de literatuur worden de twee concepten '**bonding**' en '**bridging**' benoemd als manieren om het sociaal kapitaal te versterken (via het stimuleren van vertrouwen en samenwerking).
 - **Bonding**: Bonding gaat over de verbondenheid met mensen binnen een bepaalde sociale gemeenschap. (Ager & Strang, 2008)
 - **Bridging**: Bridging gaat over de verbondenheid tussen verschillende sociale gemeenschappen. (Ager & Strang, 2008)

Zowel bonding als bridging kunnen zorgen voor vertrouwensvolle relaties, ook zorgen zowel bonding als bridging voor sociale contacten waardoor ook de component 'participatie' bevorderd kan worden door bonding/ bridging. (Putnam, 2000)

- Het succesvol bevorderen van sociaal kapitaal werkt het beste wanneer zowel *bonding* als *bridging* samen voorkomen. (Patulny & Svendsen, 2007)
 - Binnen sociale initiatieven is het bijvoorbeeld zo dat kwetsbare deelnemers vaak behoefte hebben aan lotgenoten met een vergelijkbare achtergrond (*bonding*). Dit zorgt ervoor dat mensen zich veilig en vertrouwd voelen en dit opent vervolgens de deur om vanuit een basis van vertrouwen en veiligheid ook aan *bridging* te doen. (Strang & Ager, 2010)
 - Tegelijkertijd is te zien binnen sociale initiatieven dat *bridging* ervoor kan zorgen dat men nieuwe mensen leert kennen aan wie zij zich op kunnen trekken of hulpmiddelen en informatie kunnen verkrijgen. (Seidler & van den Heerik, 2019)

Bridging & bonding stimuleren

Doel 3. Ontmoetingen om sociaal kapitaal te versterken

BONDING

- Wat betreft *bonding* is er in de wetenschappelijke literatuur weinig bekend over de manieren waarop dit gestimuleerd kan worden. In de praktijk lijkt (de aanname dat) *bonding* eigenlijk bijna 'automatisch' plaats te vinden.
- Voor *bonding* is het van belang jezelf te kennen en jezelf te waarderen, anders is het lastig om sociale relaties aan te gaan. (NIH, 2018)

BRIDGING

- *Bridging* vraagt duidelijk een bepaalde inspanning en inzet.
 - Ten eerste is het nodig om een bepaalde mate van heterogeniteit in een groep te hebben. (Murray et al., 2020)
 - Daarnaast moet je rekening houden met de diversiteit aan behoeften en belangen van verschillende groepen. (Bijv. communicatie in verschillende talen of geen lunchmeetings inplannen met collega's die meedoen aan de ramadan)
- Wanneer je met een bepaald project *bridging* wilt bereiken, is het nodig om de gewenste groepen waartussen *bridging* moet plaatsvinden te betrekken in de projectgroep. (Murray et al., 2020).

Overzicht

Doel 1. Ontmoetingen om het welbevinden te versterken

Ontmoetingen kunnen op verschillende manieren bijdragen aan het welbevinden: 1) Steun; 2) van betekenis zijn; 3) Plezier en ontspanning; 4) Verrijking en 5) ergens bij horen.

Voor al die verschillende manieren waarop ontmoetingen bij kunnen dragen aan het welbevinden zijn werkzame elementen.

De werkzame elementen voor ontmoetingen om het welbevinden te versterken zijn:

- Wederkerigheid
- Begrenzing
- Houvast
- Gelegenheid tot terugtrekken
- Afstemming

Doel 2. Ontmoetingen om het sociale contact te bevorderen

Om het bovenstaande doel te bereiken is *intergroup* contact nodig. Dat houdt in dat verschillende sociale groepen met elkaar in contact komen.

In sommige gevallen is het ook belangrijk om binnen dat *intergroup* contact aandacht te hebben voor het wegnemen/verminderen van vooroordelen. Deze vooroordelen kunnen positief contact tussen verschillende groepen namelijk in de weg zitten.

Voor zowel *intergroup* contact als het specifiek wegnemen van vooroordelen zijn verschillende werkzame elementen beschreven. Bijvoorbeeld: Het belang van 'gelijk niveau' binnen een ontmoeting. Het is niet waarschijnlijk dat ontmoetingen sociaal contact bevorderen wanneer sprake is van een ongelijke positie tussen twee mensen die elkaar ontmoeten.

Doel 3. Ontmoetingen om het sociaal kapitaal te versterken

Sociaal kapitaal zijn de sociale verbanden van mensen en de hulpbronnen die zij daaruit kunnen mobiliseren.

Het sociaal kapitaal vergroten kan via *bonding* en *bridging*:

Bonding: De verbondenheid met mensen binnen een bepaalde sociale groep. Voor *bonding* zijn geen werkzame elementen bekend. Het lijkt eigenlijk vrijwel automatisch te gebeuren.

Bridging: Gaat over de verbondenheid tussen verschillende sociale groepen. *Bridging* komt niet 'zomaar' tot stand maar vraagt inspanning en inzet en soms ook middelen. Bijvoorbeeld: inspanning om ervoor te zorgen dat binnen een project een heterogene groep samen kan komen.

Ontmoetingen binnen MDT

Hoe wordt er binnen MDT omgegaan met ontmoetingen?

Ontmoetingen binnen MDT

Ontmoetingen is één van de pijlers waarop MDT is gestoeld.

- Richting alle projecten die een MDT traject uitgevoerd wordt de verwachting uitgesproken dat zij bijdragen aan ontmoetingen.

Tot op heden bedoelt MDT met de pijler ontmoetingen dat er ontmoetingen plaatsvinden die de leefwereld van jongeren¹ vergroten en ontmoetingen die eraan bijdragen dat jongeren hun netwerk uitbreiden zodat zij meer mensen kennen die hen kunnen helpen met hun toekomst.

- In deze beschrijving zit op dit moment niet concreet geformuleerd wat het uiteindelijke doel is van ontmoetingen binnen MDT.
- Daarom is op dit moment een proces opgestart om deze visie te herijken en herformuleren. **Dit onderzoek draagt bij aan dit proces.**

¹ Binnen de context van MDT wordt met het vergroten van de leefwereld bedoeld dat jongeren anderen ontmoeten met een andere achtergrond, leeftijd en/of opleidingsniveau

De praktijk

Hoe worden ontmoetingen vormgegeven binnen MDT?

Onderdeel van het proces om subsidie aan te vragen voor de uitvoering van een MDT-project is om voor de 3 pijlers aan te geven welke activiteiten het initiatief gaat organiseren en wat de verwachte effecten zijn. Vanuit de meest recente subsidieaanvraag (5a) komt het volgende beeld naar voren ten aanzien van ontmoetingen:

- Het doel van ontmoetingen is voor de meeste projecten 'het vergroten van het (professionele) netwerk van de jongeren'. Dit wordt benoemd binnen 86%. Ook het vergroten van empathie en het vermogen te reflecteren op de eigen positie in de samenleving worden relatief vaak genoemd door projecten (52%).
- Verder blijkt dat een groot deel van de projecten ervanuit gaat dat ontmoetingen 'sowieso wel plaats vinden'.
 - *"Bij project A werken de deelnemers grotendeels in groepsverband: sportactiviteiten, buurtbijdragen en workshops zijn grotendeels in groepjes. Zo leren de deelnemers andere jongeren uit hun regio kennen."*
 - *"Door ontmoeting leren jongeren begrip op te brengen voor de ander, ongeacht achtergrond, overtuiging of persoonlijke situatie"*
- Tegelijkertijd geeft een aantal projecten wel aan actief werk te maken van het creëren van een diverse projectgroep. Zie bijvoorbeeld onderstaande quote:
 - *"Het effect van ontmoeten ligt zowel bij de deelnemers als bij de mensen die zij ontmoeten. Jongeren verbreden hun blik door de ontmoeting met mensen buiten hun eigen kring, met de aanname dat zij 1) Groepen ontmoeten die ze nog niet kennen. Hier sturen we op in de activiteiten en projectkeuze; 2) Dat dit een effect op hen heeft."*

Concluderend: Een aantal MDT projecten besteedt in de werving aandacht aan het creëren van een diverse groep. Tegelijkertijd worden in de subsidieaanvraag weinig duidelijke interventies beschreven gericht op ontmoetingen. Projecten lijken vaak uit te gaan van het *trickle down* principe waarbij initiatieven ervanuit gaan dat ontmoetingen sowieso wel gebeuren binnen hun project.

Wat zeggen jongeren zelf?

In de jongerenvragenlijst zijn ook een aantal vragen opgenomen die te maken hebben met 'ontmoetingen'. Deze resultaten zijn afkomstig uit het onderzoeksrapport 2022¹.

- 71% van de jongeren geeft aan dat hij/zij nieuwe mensen heeft leren kennen via MDT.
- Ook ontmoeten jongeren niet 'zomaar' anderen. Uit de vraag "*Tijdens mijn MDT project ging ik om met...*" blijkt:
 - **82%** mensen met een andere leeftijd dan zichzelf
 - **75%** mensen van een ander schoolniveau dan zichzelf
 - **71%** mensen van een andere afkomst dan zichzelf.
- De stelling '*ik ontmoet graag mensen die anders zijn dan ikzelf*' wordt zowel bij de start als bij afronding van MDT aan jongeren voorgelegd. Aan het einde is een stijging te zien van **6%** in het aantal jongeren wat aangeeft het eens te zijn met deze stelling.
- **54%** van de jongeren geeft aan bij MDT mensen te hebben ontmoet die hen kunnen helpen bij hun toekomst.

Concluderend: Uit de antwoorden op de vragen in de jongerenvragenlijst komt het beeld naar voren dat MDT een goed middel lijkt te zijn om jongeren in contact te brengen met andere mensen (en ook met mensen met wie ze anders misschien niet in contact zouden komen). Ook is er een voorzichtige aanwijzing dat jongeren via MDT de gelegenheid krijgen hun sociaal kapitaal uit te breiden.

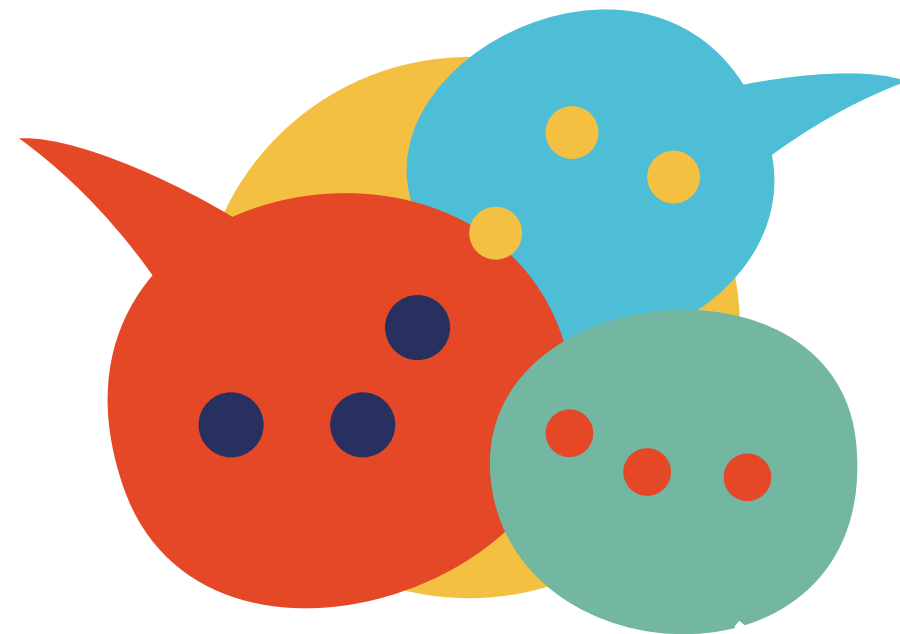
¹ Het onderzoeksrapport over 2022 is te vinden via de volgende link: <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/05/16/mdt-onderzoeksrapportage-2022>

Aansluiting werkzame elementen en MDT

Eerder in dit rapport zijn de drie doelen van ontmoetingen besproken en aangegeven welke werkzame elementen belangrijk zijn om die doelen te bereiken.

Gedurende het opstellen van een nieuwe visie voor MDT lijkt de focus vooral te liggen op het tweede doel: **ontmoetingen om het sociaal contact te bevorderen tussen verschillende mensen.**

Op de volgende slide wordt verkend hoe de werkzame elementen van dit doel aansluiten binnen MDT

Algemene werkzame elementen binnen MDT

Wat houden deze werkzame elementen ook alweer in?

1. Toegankelijkheid: Een project moet toegankelijk zijn voor de beoogde groepen

2. Spanningen en risico's:

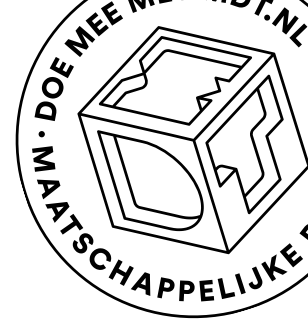
Ontmoetingen kunnen erg spannend zijn en ook leiden tot negatieve effecten. Belangrijk om daar oog voor te hebben.

3. Vormen van contact: Heb oog zijn voor de waarde van zowel licht als intensief contact. Ook vluchtige ontmoetingen kunnen waardevol zijn.

4. Afstemmen op doelgroep: Binnen een ontmoeting is het van belang om rekening te houden met de mogelijkheden en belemmeringen van degenen die elkaar ontmoeten.

Zoals eerder in dit rapport aangegeven zijn er een aantal algemeen geldende werkzame elementen. Deze werkzame elementen worden hieronder opnieuw benoemd, daarbij wordt aangegeven in hoeverre deze werkzame elementen aansluiten bij MDT

- **Toegankelijkheid:** De toelatingseisen van projecten verschillen, het is dus niet met zekerheid te zeggen dat iedere jongere een passende MDT kan vinden bij hem/haar in de buurt. Daarnaast vraagt MDT een tijdsinvestering van 80 uur, wat voor jongeren die bijvoorbeeld mantelzorg verlenen of een leerachterstand hebben mogelijk niet haalbaar is.
- **Spanningen en risico's:** Uit de beschikbare gegevens komt niet naar voren dat MDT projecten hier actief aandacht aan besteden. De meeste projecten kiezen vooral een positieve benadering van het bijeen brengen van verschillende groepen en de kansen die dit biedt, met minder oog voor de risico's, vooroordelen en spanningen die *intergroup contact* kan veroorzaken.
- **Vormen van contact:** Binnen MDT is het zeer waarschijnlijk dat er veel verschillende ontmoetingen plaatsvinden. Van langdurig en intensief tot licht en vluchtig. Vanuit de beschikbare informatie is het niet mogelijk om een oordeel te vellen in hoeverre MDT-projecten verschillende vormen van contact waarderen.
- **Afstemmen op doelgroep:** Dit is iets wat nog niet heel duidelijk lijkt te gebeuren binnen MDT. Over het algemeen wordt er uitgegaan van het *trickle down* principe en dat ontmoetingen sowieso plaatsvinden.

Werkzame elementen binnen MDT

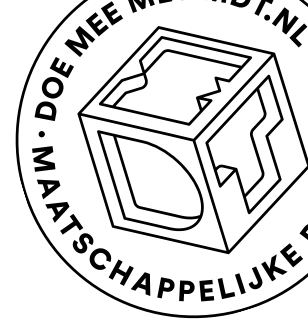
Voor ontmoetingen om het sociaal contact te bevorderen tussen verschillende mensen

Werkzaam element	Aansluiting binnen MDT
<i>Ontmoetingen om het sociale contact te bevorderen tussen verschillende mensen</i>	
Gelijke status creëren tussen groepen tijdens het contact moment	Er is een beperkt aantal projecten die concreet benoemen dat er in het project gezorgd wordt voor een sfeer van veiligheid en gelijkwaardigheid. Hoe dit precies wordt vormgegeven wordt niet verder toegelicht.
Samenwerking tussen groepen	Dit is iets wat veel terugkomt binnen MDT. Alle jongeren die meedoen aan MDT gaan 'iets doen voor een ander of de samenleving'. In bijna alle gevallen wordt er samengewerkt om iets te doen.
Steun voor dit soort contact vanuit institutionele autoriteiten, normen en gewoonten	Op basis van de beschikbare data is er geen informatie in hoeverre bijvoorbeeld jongerenbegeleiders of coaches zich hier positief over uitlaten.
<i>Ontmoetingen om het sociale contact te bevorderen tussen verschillende mensen (focus op vooroordelen verminderen/wegnemen)</i>	
Werken aan empathie	Binnen ongeveer 20 (van de 71) projecten blijkt dit een van de doelen te zijn die projecten hebben met ontmoetingen. De redenatie is dat doordat jongeren anderen ontmoeten zij meer empathie ontwikkelen voor deze anderen.
Voorkom 'intergroup anxiety'	Er zijn geen voorbeelden bekend van projecten die zich hier nadrukkelijk op richten.
Zorg voor gradatieverschillen om subtyping te voorkomen	Er zijn acht projecten die in de subsidieaanvraag beschrijven dat zij bewust zorgen voor een diverse groep jongeren binnen het MDT project. Het risico van subtyping wordt niet genoemd door projecten.

Er is geen eenduidige manier waarop MDT-projecten invulling geven aan de werkzame elementen ten aanzien van ontmoetingen. Veel projecten benoemen dat ontmoetingen plaatsvinden doordat jongeren samen 'iets doen' voor anderen of de samenleving. Daarnaast wordt het werken aan empathie door een relatief grote groep projecten benoemd als beoogd effect van ontmoetingen. Deze empathie kan vervolgens weer bijdragen aan de vermindering van vooroordelen/stereotypingen.

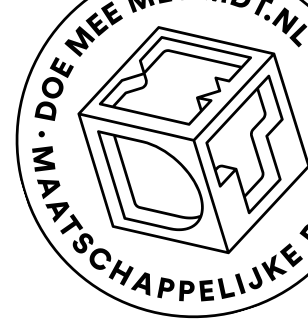
Samenvatting en conclusie

Samenvatting

- Ontmoetingen vinden plaats op veel **verschillende manieren**, tussen veel **verschillende mensen** en kunnen ook veel **verschillende effecten** teweeg brengen.
 - Vaak zijn ontmoetingen geen doel op zich, maar dragen ontmoetingen bij aan een ander doel.
 - In het licht van dit 'grotere doel' kunnen ontmoetingen vervolgens betekenisvol zijn.
- In dit rapport worden drie mogelijke doelen van ontmoetingen besproken:
 1. Ontmoetingen om het welbevinden te bevorderen
 2. Ontmoetingen om het sociaal contact tussen verschillende mensen te bevorderen
 3. Ontmoetingen om het sociaal kapitaal te versterken
- Een heersende aanname in de praktijk is het *trickle down* principe. Dit houdt in dat als er maar veel en intensieve ontmoetingen plaatsvinden, dit vanzelf positieve gevolgen heeft (bijvoorbeeld doordat het welbevinden verbeterd of sociaal kapitaal toeneemt)
 - Deze aanname klopt echter niet. Meer en/of intensievere ontmoetingen zijn niet automatisch meer betekenisvol. Daarnaast kunnen ontmoetingen zelfs ook een negatief effect hebben, als deze vooroordelen bekrachtigen of deelnemers zich onveilig voelen. Om ervoor te zorgen dat ontmoetingen bijdragen aan één van bovengenoemde doelen is het belangrijk dat verschillende werkzame elementen worden geborgd binnen de ontmoeting.
- Binnen MDT spelen ontmoetingen een belangrijke rol. Dit is namelijk één van de pijlers die centraal staat binnen MDT.
 - Dat houdt in dat alle MDT projecten op één of andere manier aandacht moeten schenken binnen hun project aan ontmoetingen.
 - In de praktijk zien we dat veel MDT projecten ervan uitgaan dat betekenisvolle ontmoetingen wel plaatsvinden wanneer ze de mogelijkheid creëren dat jongeren elkaar en anderen kunnen ontmoeten.

Conclusie

- Ten eerste bestaat er niet zoiets als 'een betekenisvolle ontmoeting': een ontmoeting krijgt pas betekenis wanneer duidelijk is wat het doel is van de ontmoeting. Een ontmoeting is dan betekenisvol als deze bijdraagt aan dat doel.

Betekenisvolle ontmoetingen vinden niet 'zomaar' plaats, zeker niet tussen groepen die elkaar nog niet zo goed kennen.

- Betekenisvolle ontmoetingen vergen een intentionele aanpak. Daarnaast kost het mogelijk tijd en/of geld om betekenisvolle ontmoetingen te faciliteren.
- MDT kan een mooi middel zijn om betekenisvolle ontmoetingen te stimuleren. Er zijn aanwijzingen vanuit de jongerenvragenlijst dat jongeren tijdens MDT mensen ontmoeten van een andere achtergrond en dat jongeren door MDT hun sociaal kapitaal kunnen vergroten. Op dit moment is er echter te weinig zicht op de mate waarin werkzame elementen binnen MDT zijn geborgd waardoor het lastig is om uitspraken te doen in hoeverre MDT nu al leidt tot deze betekenisvolle ontmoetingen.

Vanuit de subsidieaanvraag 5a komt het beeld naar voren dat de meeste projecten geen duidelijke aanpak hebben als het gaat om ontmoetingen. De meeste MDT projecten gaan ervanuit dat ontmoetingen 'sowieso' wel plaatsvinden.

- Wellicht is het zo dat 'ontmoetingen' in de breedste zin van het woord inderdaad plaatsvinden, maar als het gaat om ontmoetingen die betekenis hebben is het onwaarschijnlijk dat die 'zomaar' plaatsvinden.
- Zoals hierboven beschreven, vragen betekenisvolle ontmoetingen aandacht en intentie en kan er dus niet vanuit worden gegaan dat betekenisvolle ontmoetingen sowieso wel plaatsvinden.

Bronnen (1/2)

- Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *Journal of refugee studies*, 21(2), 166-191.
- Blonk, J. L., Bredewold, F. H., Machielse, J. E. M., & Tonkens, E. H. (2019). Wat is een betekenisvolle ontmoeting? Een literatuurstudie voor focus en onderbouwing van de werkwijze van het Oranje Fonds.
- CBS. (2011). *Meetlat social kapitaal*. Verkregen op 14 juni 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2011/51/meetlat-sociaal-kapitaal>
- CBS. (2022). *Sociaal kapitaal: theorie en meten*. Verkregen op 7 maart 2023, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/aanvullende-statistische-diensten/2022/de-heitjes-en-het-sociaal-kapitaal-in-heerlen/2-sociaal-kapitaal-theorie-en-meten>
- Everett, J. A., & Onu, D. (2013). Intergroup contact theory: Past, present, and future. *The Inquisitive Mind*, 2(17), 1-6.
- Ferlander, S. (2007). The importance of different forms of social capital for health. *Acta sociologica*, 50(2), 115-128.
- Grapin, S.L., Griffin, C.B., Naser, S. C., Brown, J. M., & Proctor, S. L. (2019). School based interventions for reducing youths' racial and ethnic prejudice. *Policy insights from the Behavioral and Brain sciences*, 6(2), 154-161
- Guillen, L., Coromina, L., & Saris, W. E. (2011). Measurement of social participation and its place in social capital theory. *Social Indicators Research*, 100, 331-350.
- Krishna, A. (2000). Creating and harnessing social capital. *Social capital: A multifaceted perspective*, 71-93.
- Lichterman, P. (2012). *Elusive togetherness: Church groups trying to bridge America's divisions*. Princeton University Press.

Bronnen (2/2)

- Mayblin, L., Valentine, G., & Andersson, J. (2016). In the contact zone: Engineering meaningful encounters across difference through an interfaith project. *The Geographical Journal*, 182(2), 213-222.
- NIH. (2018). *Building social bonds: connections that promote well-being*. Verkregen op 23 maart 2023, van <https://newsinhealth.nih.gov/2018/04/building-social-bonds>
- NJI. (2022). *Cijfers over welbevinden en mentale gezondheid*. Verkregen op 7 maart 2023, van <https://www.nji.nl/cijfers/welbevinden#:~:text=Definitie,het%20woordenboek%20synoniem%20aan%20welzijn>.
- Oxoby, R. (2009). Understanding social inclusion, social cohesion, and social capital. *International Journal of social economics*, 36(12), 1133-1152.
- Patulny, R. V., & Lind Haase Svendsen, G. (2007). Exploring the social capital grid: bonding, bridging, qualitative, quantitative. *International journal of sociology and social policy*, 27(1/2), 32-51.
- SCP. (2021). *Verschil in Nederland 2014-2022: Zes sociale klassen en hun visies op sameleving en politiek*. Verkregen op 21 April 2023, van <https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2021/10/07/verschil-in-nederland-2014-2020/Achtergronddocument+Verschil+in+Nederland+2014-2020.pdf>
- Seidler, Y. & van den Heerik, A.R. (2019). *Sociaal kapitaal in de buurt: een verkennende casestudie naar vijf Rotterdamse bewonersinitiatieven en de bestrijding van sociaal isolement*. Risbo BV / Erasmus Universiteit Rotterdam. Geraadpleegd op 16 maart 2023, van https://www.kenniswerkplaats-leefbarewijken.nl/wp-content/uploads/Risbo_Sociaal_kapitaal_in_de_buurtDEF260719-002.pdf
- Strang, A., & Ager, A. (2010). Refugee integration: Emerging trends and remaining agendas. *Journal of refugee studies*, 23(4), 589-607.
- Sun, J., Harris, K., & Vazire, S. (2020). Is well-being associated with the quantity and quality of social interactions?. *Journal of Personality and Social Psychology*, 119(6), 1478.
- Tropp